

نیازهای اطلاعاتی موسیقی دانان ایرانی

پروانه دادخواه^۱

چکیده: پژوهش حاضر با استفاده از روش پیمایشی، نیازهای اطلاعاتی موسیقی دانان ایرانی را مورد بررسی قرار داده است. یافته‌ها نشان می‌دهد از میان منابع اطلاعاتی مکتوب، استفاده از کتاب به میزان ۲۶/۶ درصد و در میان منابع اطلاعاتی غیرمکتوب، استفاده از نوار صوتی به میزان ۲۵/۴ درصد مورد توجه موسیقی دانان بوده است. همچنین ۳۸/۳ درصد جامعه مورد تحقیق، فعالیت عملی در کار موسیقی را به منزله انگیزه اصلی در مطالعه منابع اطلاعاتی ذکر کرده‌اند. میزان رضایت ۳۴/۴ درصد جامعه مورد تحقیق از مجموعه‌سازی کتابخانه‌ها بسیار کم بود و تنها یک درصد آنها از مجموعه‌سازی رضایت کامل داشتند.

کلیدواژه‌ها: نیازهای اطلاعاتی، موسیقی دانان، ایرانی

مقدمه

ایجاد مراکز اطلاع‌رسانی و توسعه کتابخانه‌ها، نشانه‌ای از رشد فکری و فرهنگی جامعه محسوب می‌شود. بنابراین وجود کتابخانه‌های موسیقایی وسیع و گسترده همراه با امکانات دیداری و شنیداری از عوامل مهم پیشرفت موسیقی کشور و تربیت نوازندگان برجسته به‌شمار می‌رود (۵:۱۳).

مراکز اطلاع‌رسانی برای جوابگویی به نیازهایی همچون نیازهای مطالعاتی، اطلاعاتی، تحقیقاتی، و آموزشی بنا شده‌اند. صرف‌نظر از اینکه کدام یک از نیازها، عامل مؤثر در ایجاد این مراکز بوده، پاسخ‌گویی به سؤالاتی چون خط‌مشی حاکم بر مجموعه، وضعیت و جامعیت مجموعه در موضوع‌های مختلف، امکانات نیروی حرفه‌ای، سیاست اطلاع‌رسانی و امکانات مالی کتابخانه‌ها، تأثیر عینی و ملموس در بهره‌وری از کتابخانه‌ها و جذب مخاطبان دارد.

هرگاه هدف هر کتابخانه پاسخ به نیاز اطلاعاتی و استفاده بهینه از منابع اطلاعاتی باشد، بازتاب

دیدگاه‌های موسیقی دانان ایرانی درباره خدمات کتابخانه‌های موسیقی و بالطبع نتایج حاصل از این بررسی می‌تواند در تعیین خط‌مشی، سازمان‌دهی منابع، برنامه‌ریزی‌های اطلاعاتی، و مجموعه‌سازی دقیق کتابخانه‌های مورد نظر مؤثر باشد.

بیان مسئله

از آنجا که رسالت هر مرکز اطلاع‌رسانی رفع نیاز استفاده‌کنندگان است، این مراکز در صورت شناخت کامل کاربران و منابع مورد نیاز آنها قادر خواهند بود که به هدف مهم خود یعنی رساندن اطلاعات صحیح و موثق در کمترین زمان ممکن و در شکل قابل استفاده به شخص مناسب نایل آیند. عواملی چون عدم امکانات برای ایجاد کتابخانه‌های تخصصی موسیقی و منزوی و ناشناخته‌ماندن مجموعه‌های فعلی کتابخانه‌های موسیقی، سبب تقدم انتخاب مجاری غیررسمی اطلاعات بر مجاری رسمی اطلاعات شده است. بدیهی

۱. کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی

و ترجمه‌ای و توجه بیشتر به نشریات موسیقی و تولید مواد شنیداری خواهد شد.

- در نهایت شناخت نیازهای اطلاعاتی موسیقی‌دانان و الگوهای رفتاری آنها در امر اطلاع‌یابی، از صرف بودجه‌های غیرضروری و خرید نادرست می‌کاهد و متقابلاً مدیران کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را در زمینه بهبود شیوه‌های اطلاع‌رسانی و ارائه خدمات مناسب اطلاعاتی و مجموعه‌سازی صحیح و دقیق یاری می‌دهد.

هدف پژوهش

تعیین نیازهای اطلاعاتی موسیقی‌دانان ایرانی، نحوه دستیابی آنها به اطلاعات مورد نیاز، و شناخت روند مجموعه‌سازی کتابخانه‌های موسیقی شهر تهران، هدف اصلی این پژوهش محسوب می‌شود.

هدف از انجام این تحقیق عبارت است از:

- تعیین روش‌های جست‌وجو و مجاری کسب اطلاعات؛
- شناسایی عواملی که در استفاده یا عدم استفاده از منابع مؤثر است؛
- درک مشکلات موجود در دستیابی به منابع مورد نیاز.

پرسش‌های اساسی

۱. وضعیت کتابخانه‌های موسیقی شهر تهران چگونه است؟
۲. موسیقی‌دانان ایرانی با چه اهدافی از منابع اطلاعاتی استفاده می‌کنند؟
۳. کدامیک از مجاری کسب اطلاعات (رسمی یا غیررسمی) بیشتر مورد استفاده موسیقی‌دانان است؟
۴. چه نوع موادی بیشتر مورد استفاده موسیقی‌دانان است؟
۵. چه نوع مشکلاتی در رابطه با مطالعه منابع

است مجموعه‌سازی مناسب با نیاز افراد متخصص، شرایط ویژه کشورهای توسعه‌یافته را می‌طلبد و عواملی چون محدودیت نشر منابع موسیقی و کمبود بودجه و امکانات مالی کتابخانه‌ها، موجب کاستی در خدمات اطلاع‌رسانی شده است. اما هر مجموعه‌ای، خوب یا بد، غنی یا فقیر، بالقوه می‌تواند مورد استفاده‌های گوناگون قرار گیرد. آگاهی درباره استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌ها و این‌که چگونه می‌اندیشند، نیازهای اطلاعاتی‌شان چیست، چگونه و کجا به اطلاعات مورد نیاز دست می‌یابند، امکان برنامه‌ریزی مفید در زمینه خدمات کتابخانه‌ای را برای کتابداران فراهم می‌کند (۵۹:۱۲). از این رو مسئله عمده در رفع نیازهای اطلاعاتی، شناخت دقیق نیاز افراد است که با کسب اطلاعات از جامعه مورد نظر، حاصل می‌شود.

اهمیت و فایده پژوهش

اهمیت مجموعه‌سازی صحیح و متناسب با نیاز اطلاعاتی موسیقی‌دانان، با توجه به نقش این افراد در توسعه فرهنگ و هنر کشور، تردیدناپذیر است. بدیهی است لازمه دستیابی آرمانی به مجموعه‌سازی صحیح و دقیق در کتابخانه‌های موسیقی کشور، توجه به امکانات مالی و نیروی انسانی متخصص است. این تحقیق ضمن مطالعه و توصیف مراکز اطلاع‌رسانی موسیقی، نتایج متعددی به همراه داشته، که به شرح زیر است:

- بررسی کتابخانه‌های موسیقی، وضعیت این کتابخانه‌ها را از نظر آمار مجموعه چاپی و غیرچاپی آشکار ساخته، میزان بهره‌وری موسیقی‌دانان را از این مراکز مشخص می‌کند.

- مطالعه درباره نیازهای اطلاعاتی موسیقی‌دانان و منابع مورد نیاز آنان، نقایص احتمالی در نشر مواد موسیقی را روشن می‌کند و باعث ترغیب دست‌اندرکاران تولید اطلاعات در نشر کتاب‌های تألیفی

موسیقی برای موسیقی‌دانان وجود دارد؟

روش تحقیق، جامعه مورد پژوهش، و روش تجزیه و تحلیل یافته‌ها

روش این تحقیق پیمایشی است و جامعه آماری پژوهش بدین شرح است:

۱. موسیقی‌دانان

برای ۱۱۰ نفر از اعضای ارکستر سمفونیک مرکز موسیقی معاونت هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی پرسشنامه ارسال شد که ۹۹ پرسشنامه معادل ۹۰ درصد عودت داده شد.

۲. کتابخانه‌ها

در این پژوهش کتابخانه ارکستر سمفونیک واقع در معاونت هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و کتابخانه‌های دانشکده موسیقی دانشگاه هنر، دانشکده هنر و معماری دانشگاه تهران، دانشکده هنر دانشگاه آزاد اسلامی (واحد تهران مرکز)، موسسه آموزش عالی سوره، و هنرستان موسیقی پسران به عنوان مراکز مستقیم و غیرمستقیم اطلاع‌رسانی نوازندگان ارکستر سمفونیک محسوب شد.

برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از نرم‌افزار آماری اس.پی.اس.اس^۱ استفاده شد.

پیشینه تحقیق

پیشینه در ایران

نخستین بررسی جدی در این زمینه توسط محمدحسین دبانی (۱۳۶۵) انجام گرفت. با توجه به انواع نیازهای استفاده‌کنندگان اطلاعات در حوزه علوم پزشکی، به پژوهشی از هما طلاچی (۱۳۷۵) و مصیب سامانیان (۱۳۷۸) می‌توان اشاره کرد. میترا دیلمقانی (۱۳۷۵)، بی‌بی‌فاطمه مکی‌زاده تفتی (۱۳۷۶)، زهیر

حیاتی (۱۳۷۸) در بررسی نیازها و رفتارهای اطلاع‌یابی اعضای هیأت علمی به این نتیجه رسیدند که نیازها و کاربردهای اطلاعاتی رابطه متقابل و دوسویه دارند و در بسیاری از موارد جایگاهی یکسان پیدا می‌کنند. حمزه علی نورمحمدی (۱۳۷۶) پیرامون رفتار اطلاع‌یابی متخصصان مراکز تحقیقات مهندسی وزارت جهاد کشاورزی نتایج یاد شده را تأیید می‌کند (۵؛ ۱۰؛ ۹؛ ۸۹-۱۰۰؛ ۶؛ ۱۴؛ ۳؛ ۲۷-۴۲؛ ۱۵).

بنابر پژوهش‌های انجام شده توسط هوشنگ حکیمی (۱۳۷۶) و عبدالمجید حیدری (۱۳۷۷)، عواملی مانند زمینه فعالیت افراد، نیازهای اطلاعاتی و رفتارهای اطلاع‌یابی آنها را، از سطح عام به خاص تبدیل می‌کند. بدین ترتیب تخصصی شدن زمینه فعالیت افراد به‌نحو چشمگیری در آشکار شدن فقر یا غنای انتشاراتی جامعه و بالطبع کمبودها و نقایص موجود در روند مجموعه‌سازی کتابخانه تأثیر دارد (۴؛ ۲).

پیشینه در خارج از ایران

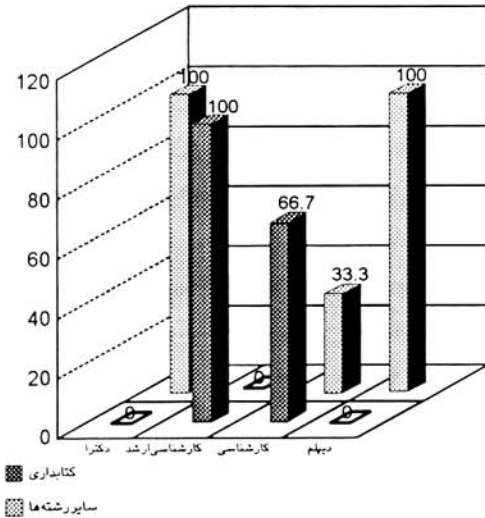
نخستین مطالعات تجربی پیرامون نیازها و استفاده از اطلاعات به سال‌های ۱۹۲۰ بازمی‌گردد. این گونه تحقیقات در زمان جنگ جهانی دوم سرعت بیشتری یافتند، در دهه ۱۹۶۰ به اوج خود رسیدند، و بالاخره از سال ۱۹۷۱ به بعد مطالعات نظام‌مند در زمینه نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان به‌صورت مطالعه‌ای بین‌المللی درآمد. در نیمه دوم سال ۱۹۶۶ تعداد عناوین موجود درباره نیازهای اطلاعاتی، در پایگاه اطلاعاتی لیزا^۲ به بیش از ۶۷۶ عنوان رسید و تعداد رکوردهای همین موضوع در اریک^۳ به رقم ۴۰۲۹ عنوان می‌رسد (۳۰؛ ۱).

1. SPSS: Statistical package for social science

2. LISA: Library and Information Science Abstract

3. ERIC: Education Resources Information Science

موسیقی پسران به ارائه خدمات به مراجعه‌کننده غیر عضو می‌پردازند.

نمودار ۱. توزیع فراوانی کارمندان کتابخانه‌های موسیقی

برحسب نوع رشته و مقطع تحصیلی

اطلاعات نمودار ۲ بیانگر تأکید بر مجموعه‌سازی منابع کتابی و فقر اطلاعاتی منابع غیرکتابی مانند نوار صوتی، فیلم و صفحه فشرده است. چنین آماری مبین آن است که کتابخانه‌های مذکور نتوانسته‌اند در مجموعه‌سازی و حفظ تعادل میان مواد، هماهنگی قابل ملاحظه‌ای ایجاد کنند. عدم اشتراک نشریات ادواری از دیگر مشکلات کتابخانه‌های موسیقی است.

روزآمد کردن منابع کتابخانه‌های موسیقی مورد توجه مسئولان کتابخانه‌ها بوده، لکن در اجرای این طرح مشکلاتی همچون کمبود بودجه، افزایش بهای مواد، و نازل بودن شمارگان منابع موسیقی مانع از اقدامات مؤثر شده است.

سابقه پژوهش در زمینه مطالعه منابع اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی متخصصان، پژوهشگران، و دانشمندان به اواخر دهه ۱۹۴۰ بازمی‌گردد. شوهام^۱ نخستین مطالعه‌ای را که در زمینه منابع اطلاعاتی صورت گرفته است، تحقیق برنال^۲ معرفی می‌کند (۳۰:۳).

پوتر^۳ (۱۹۹۲) در دو پژوهش خود که در کتابخانه موسیقی دانشکده هیوج گلاسر^۴ انجام داد، به این نتیجه رسید که ۷۳ درصد افراد رضایت خود را از منابع و خدمات کتابخانه ابراز داشته‌اند. همچنین ۶۸ درصد از کتاب‌های مورد نیاز اعضای هیأت علمی در مجموعه کتابخانه موجود بوده است (۱۷).

گوتلیب^۵ (۱۹۹۷) مدیریت کتابخانه‌های موسیقی را (با توجه به منابع موجود و سعی در شناخت نیاز مراجعان کتابخانه‌های موسیقی) از عوامل مهم برای ارائه هر چه بیشتر خدمات مرجع در کتابخانه‌های مدارس و هنرستان‌های موسیقی دانسته است. گوتلیب ناآگاهی کاربران از وجود منابع ردیف دوم و هراس از سؤالات ناشیانه از کتابدار مرجع را مهم‌ترین عامل عدم دستیابی به منابع موسیقی ذکر کرده است (۵۹-۴۷:۱۶).

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

۱. بررسی وضعیت کتابخانه‌های موسیقی

در بررسی وضعیت کتابخانه‌ها، غلبه نیروی انسانی غیرمتخصص بر نیروی انسانی متخصص در برنامه‌ریزی‌های استخدامی آشکار شد. به طوری که تنها ۴۵ درصد از نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌های موسیقی در رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی تحصیل کرده‌اند (نمودار ۱). همچنین تفکر مالکیت، حفظ و نگهداری مجموعه‌ها باعث شده که کاربران از دستیابی به منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌ها محروم باشند. در این میان تنها کتابخانه ارکستر سمفونیک تهران و هنرستان

1. Shoham

2. Bernal

3. Potter

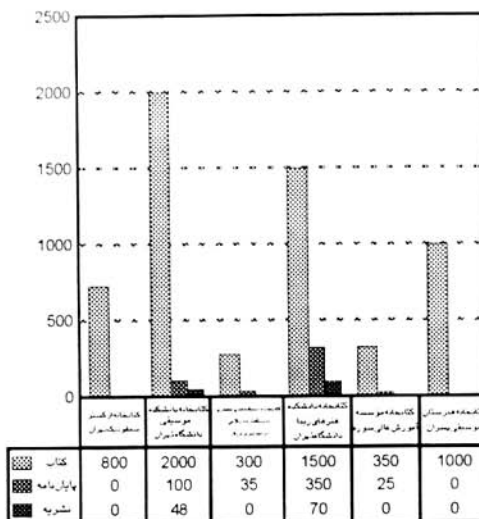
4. Huges A. Glauser

5. Gottlieb

اطلاعات جدول ۲ مبین چگونگی استفاده از مجاری غیررسمی کسب اطلاعات است. خرید کتاب با ۳۲ درصد بیشترین و شرکت در جلسات همایش و سخنرانی کمترین پاسخها را به همراه داشته است.

جدول ۲. بررسی مجاری غیررسمی کسب اطلاعات

روشها	مقدار کمی	فراوانی	درصد
خرید کتاب	۵۷	۳۲	
استفاده از مجموعه شخصی	۴۰	۲۲.۵	
شرکت در جلسات همایشها و سخنرانیها	۱۵	۱/۵	
بحث و گفت‌وگو با همکاران	۲۸	۲۶/۹	
استفاده از رسانه‌های دیگر کشورها	۱۸	۱۰/۱	
جمع	۱۶۱	۱۰۰	

نمودار ۲. بررسی وضعیت آمار منابع کتابی

کتابخانه‌های موسیقی

۲. بررسی نیازهای اطلاعاتی موسیقی دانان

در بررسی نیازهای اطلاعاتی، شیوه‌های جست‌وجوی اطلاعات در قالب استفاده از مجاری رسمی و غیررسمی مطرح شد. همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد در استفاده از مجاری رسمی کسب اطلاعات، کتاب بالاترین میزان پاسخها (۲۶/۶ درصد) را به خود تخصیص داده است.

جدول ۱. بررسی مجاری رسمی کسب اطلاعات

منابع	مقدار کمی	فراوانی	درصد
کتاب	۶۵	۲۶/۶	
نشریات ادواری	۱۵	۶/۱	
پایان‌نامه	۵	۲/۲	
نوار ویدئو	۴۲	۱۷/۲	
نوار صوتی	۶۲	۲۵/۴	
فیلم	۳۱	۱۲/۷	
صفحه فشرده	۱۳	۵/۳	
پایان‌نامه موسیقی رسانه‌ها	۱۱	۴/۵	
جمع	۲۴۴	۱۰۰	

همان‌طور که اطلاعات جدول ۳ نشان می‌دهد، فعالیت عملی در کار موسیقی با اختصاص ۳۸/۳ درصد از مجموع پاسخها، به منزله انگیزه اصلی در مطالعه منابع اطلاعاتی محسوب شده است. احتمال می‌رود چنین نتیجه‌ای ناشی از نیازهای شغلی و کاربردهای اطلاعات باشد.

جدول ۳. بررسی هدف و انگیزه استفاده از منابع اطلاعاتی

انگیزه و هدف	مقدار کمی	فراوانی	درصد
تحقیق	۲۸	۱۶/۷	
پایان‌نامه	۶	۳/۶	
فعالیت عملی در کار موسیقی	۶۴	۳۸/۳	
شرکت در جلسات همایشها و سخنرانیها	۷	۴/۲	
تدریس	۲۴	۱۴/۴	
ترجمه و تألیف کتاب	۴	۲/۴	
کسب اطلاعات جاری و روزآمد	۳۴	۲۰/۴	
جمع	۱۶۷	۱۰۰	

جدول ۴ نشان می‌دهد میزان رضایت ۳۴/۴ درصد جامعه آماری از منابع اطلاعاتی بسیار کم است.

جدول ۷ نشان می‌دهد که وضعیت چاپ و نشر در سال‌های اخیر بهبود یافته است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

- بررسی‌های انجام شده نشان داد که کتابخانه‌های موسیقی شهر تهران قادر به ایفای نقش واقعی خود به‌عنوان عرضه‌کنندگان اطلاعات به جامعه مورد نظر نیستند. بر این مبنا ایجاد مراکز اطلاع‌رسانی موسیقی با مجموعه‌ای متعادل و غنی از منابع کتابی و غیرکتابی، از اقدامات مؤثر در رفع نیازهای اطلاعاتی موسیقی‌دانان است.

- با وجود رشد و گسترش همه‌جانبه محمل‌های جدید اطلاعاتی، کتاب هنوز جایگاه ویژه خود را حفظ نموده است و به نحو چشمگیری مورد استفاده موسیقی‌دانان قرار می‌گیرد. وضعیت آماری منابع کتابی و غیرکتابی کتابخانه‌های موسیقی نیز بیانگر توجه به مجموعه‌سازی منابع این کتابخانه‌هاست. لکن ابراز نارضایتی جامعه آماری از منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌ها و پایین بودن شمارگان کتاب‌های موسیقی به منزله مشکل اصلی در تهیه منابع اطلاعاتی از سوی جامعه آماری، تدابیری خاص را در چاره‌جویی برای حل مشکلات می‌طلبد.

- آمار ارائه شده از سوی مرکز اطلاع‌رسانی خانه کتاب بیانگر بهبود چاپ و نشر کتاب‌های موسیقی در سال‌های اخیر است. بنابراین، تغییر خط‌مشی حاکم بر انتخاب و فراهم‌آوری مواد، راهکار اساسی در حل این مشکل است.

- استفاده از نوارهای صوتی به منزله منبع اطلاعاتی در رتبه دوم جامعه آماری قرار دارد در حالی که هیچ یک از کتابخانه‌های موسیقی توجهی به مجموعه‌سازی این محمل اطلاعاتی و دیگر منابع غیرمکتوب نداشته‌اند.

جدول ۴. بررسی میزان رضایت موسیقی‌دانان از منابع اطلاعاتی

میزان رضایت	مقادیر کمی	فراوانی	درصد
اصلاً	۳	۳	۳
حیثی کم	۳۴	۳۴	۳۴/۴
کم	۳۹	۳۹	۳۹/۴
زیاد	۲۰	۲۰	۲۰/۲
حیثی زیاد	۱	۱	۱
بدون پاسخ	۲	۲	۲
جمع کل	۹۹	۹۹	۱۰۰

اطلاعات جدول ۵ بیانگر آن است که بزرگ‌ترین مشکل در مراجعه به کتابخانه و بهره‌گیری از منابع، عدم وجود منابع مورد نیاز در کتابخانه‌های موسیقی است.

جدول ۵. بررسی مشکلات موسیقی‌دانان در مراجعه و استفاده از منابع کتابخانه

مسائل	مقادیر کمی	فراوانی	درصد
عدم وجود منابع مورد نیاز	۶۸	۶۸	۶۲/۴
روزآمد نبودن منابع	۲۷	۲۷	۲۴/۸
نامناسب بودن ساعات کار کتابخانه	۱۴	۱۴	۱۲/۸
جمع	۱۰۹	۱۰۹	۱۰۰

در طرح سؤال "مهم‌ترین مشکل در مطالعه منابع موسیقی"، پایین بودن شمارگان منابع موسیقی ۳۱/۳ درصد از پاسخ‌ها را به خود اختصاص داده است (جدول ۶).

جدول ۶. بررسی مشکلات موسیقی‌دانان در مطالعه منابع موسیقی

مشکلات	مقادیر کمی	فراوانی	درصد
کمبود وقت مطالعه	۳۳	۳۳	۲۲
کیفیت مواد	۲۲	۲۲	۱۴/۷
عدم هماهنگی موضوعی	۱۴	۱۴	۹/۳
پایین بودن شمارگان کتاب‌های موسیقی	۲۷	۲۷	۳۱/۳
گروانی کتاب و منابع موسیقی	۳۴	۳۴	۲۲/۷
جمع	۱۲۰	۱۲۰	۱۰۰

جدول ۷. بررسی عناوین منتشر شده کل کتاب‌ها، کتاب‌های هنر، و کتاب‌های موسیقی در طی سال‌های ۱۳۵۷-۱۳۷۷

سال	تعداد کل کتاب‌ها (عنوان)	تعداد کتاب‌های هنر (عنوان)	تعداد کتاب‌های موسیقی (عنوان)
۱۳۵۷	۲۷۶	۷	۳
۱۳۵۸	۱۸۶۰	۲۵	۳
۱۳۵۹	۱۸۲۲	۴۳	۸
۱۳۶۰	۱۴۸۰	۶۲	۳۲
۱۳۶۱	۳۵۸۲	۹۶	۵۳
۱۳۶۲	۵۴۰۷	۱۹۷	۱۶
۱۳۶۳	۶۴۸۳	۲۷۶	۴۱
۱۳۶۴	۵۷۴۸	۳۲۱	۴۶
۱۳۶۵	۴۲۴۳	۲۰۲	۱۶
۱۳۶۶	۴۵۳۳	۱۷۲	۲۰
۱۳۶۷	۳۷۲۵	۱۳۵	۳۲
۱۳۶۸	۷۷۷۶	۳۵۳	۳۷
۱۳۶۹	۸۱۷۷	۳۸۲	۵۶
۱۳۷۰	۷۵۱۶	۳۴۲	۵۷
۱۳۷۱	۷۴۸۸	۴۰۷	۱۰۱
۱۳۷۲	۸۲۰۹	۴۳۲	۸۳
۱۳۷۳	۱۰۵۳۱	۴۳۱	۱۱۹
۱۳۷۴	۱۱۸۹۰	۳۸۶	۵۷
۱۳۷۵	۱۴۴۶۲	۴۴۰	۸۳
۱۳۷۶	۱۵۳۰۷	۵۳۳	۱۰۷
۱۳۷۷	۱۷۱۹۵	۶۶۳	۱۲۸

مأخذ: مرکز اطلاع‌رسانی خانه کتاب

آثار مکتوب و غیرمکتوب به منزله میراث ملی و سابقه فرهنگی کشور است و نشانی از رفع نیاز اطلاعاتی اقشار و گروه‌ها محسوب می‌شود.

- با توجه به نیاز جامعه آماری به این منبع اطلاعاتی، توصیه می‌شود که بخشی از بودجه کتابخانه‌های موسیقی به مجموعه‌سازی نوارهای صوتی و دیگر منابع غیرمکتوب اختصاص یابد و امکانات لازم جهت استفاده از این منابع فراهم شود.

- با توجه به وضعیت موجود کتابخانه‌های موسیقی به کارگماردن نیروی انسانی متخصص در کتابخانه‌ها برای اشاعه اطلاعات به گونه‌ای مؤثر، پیشنهاد می‌شود.

نخستین و مهم‌ترین اقدام مسئولان برای گردآوری منابع غیرمکتوب در اردیبهشت سال ۱۳۷۸ از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی انجام گرفت. بر این اساس طبق مصوبه ۴۴۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی، کلیه تولیدکنندگان دولتی و غیردولتی آثار غیرمکتوب موظفند آثار خود را قبل از انتشار، در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران به ثبت برسانند و پس از انتشار نیز دو نسخه به آن کتابخانه ارسال دارند (۸:۷). به طور قطع و یقین چنین اقدامی پاسخ‌گویی به هدف کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران یعنی گردآوری و نگهداری

۲. حکیمی، هوشنگ. مطالعه رفتار اطلاع‌یابی پژوهشگران مراکز تحقیقات منابع طبیعی کشور. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. دانشگاه تهران. ۱۳۷۶.

۳. حبیبانی، زهیر؛ تصویری قمصری، فاطمه. بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران. فصلنامه کتاب، ش. ۲ (تابستان ۱۳۷۸). ۲۷-۴۲.

۴. حیدری، عبدالمجید. بررسی رفتار اطلاع‌یابی پژوهشگران نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۷.

۵. دبانی، محمدحسین. روش‌های کسب و اشاعه اطلاعات علمی توسط اعضای هیئت علمی دانشکده کشاورزی شهید چمران. طرح تحقیقاتی شماره ۴۲، گروه کتابداری، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران، ۱۳۶۵.

۶. دیلمقانی، میترا. بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی رشته مهندسی مکانیک در کسب اطلاعات تخصصی در پنج دانشگاه تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۵.

۷. روزنامه ایران، شماره ۱۳۳۸، ۱۳۷۸/۷/۱.

۸. روزنامه رسمی، شماره ۱۵۸۳۳، ۱۳۷۸/۴/۱۹.

۹. سامانیان، مصیب. تحلیل رفتار اطلاع‌یابی پزشکان شهرستان بجنورد. فصلنامه کتاب، ش. ۲ (تابستان ۱۳۷۸): ۸۹-۱۰۰.

۱۰. طلاچی، هما. نیازهای اطلاعاتی متخصصان حوزه علوم پزشکی در ایران و جهان. فصلنامه کتاب، ش. ۴ (زمستان ۱۳۷۵): ۲۳-۵۸.

۱۱. کاریگان، دنیس پ. نظریه‌ای در مجموعه‌سازی. ترجمه نجلا حریری. فصلنامه پیام کتابخانه، دوره هفتم، ش. ۴ (زمستان ۱۳۷۶): ۲۶-۳۳.

۱۲. کومار، کربشن. روش‌های پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی. ترجمه فاطمه رهادوست با همکاری فریبرز خسروی. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۴.

۱۳. گنت و شندی باکامبیز روشن‌روان: موسیقی در دانشگاه‌ها. هنر موسیقی، ش. ۵ (مهر و آبان ۱۳۷۷): ۵-۸.

- از دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها، کمبود بودجه، مشکل اصلی در تهیه منابع اطلاعاتی است اما با داشتن خط‌مشی مناسب، توان ایجاد مجموعه‌ای متعادل امکان‌پذیر است. مجموعه "بزرگ‌تر" الزاماً بهره‌وری بیشتر را موجب نمی‌شود. منابع کمتر با گزینش مناسب، در مقایسه با منابع بیشتر با انتخاب نامناسب به‌طور معمول بازده بهتری دارند (۳۳:۱۱). در این راستا شرکت موسیقی دانان در کمیته انتخاب و تهیه مواد منابع درخواستی مفید است.

- بنا بر آرا و نظریات موسیقی دانان، پیشنهاد می‌شود علاوه بر ترجمه آثار منتشر شده در دیگر کشورها، آثار و رساله‌های موسیقی مربوط به اعصار گذشته که در کتابخانه‌های کشور نگهداری می‌شوند بازنویسی و تصحیح شوند. چنین امری می‌تواند پاسخ‌گوی ابهامات در موسیقی ایرانی و غنای اطلاعاتی موسیقی کشور شود.

- از اقدامات مؤثر دولت برای کاهش و حل بحران کنونی که دامن‌گیر نشر و عرضه کتاب است، شناخت نیاز اطلاعاتی افراد جامعه و به‌کارگیری تدابیر لازم برای تعدیل قیمت کتاب با توجه به درآمد سرانه است. فرهنگ مکتوب زیربنای تمام فعالیت‌های فرهنگی است و دولت باید تسهیلاتی فراهم کند تا قیمت کتاب کاهش یافته و کتابخانه‌ها به راحتی کتاب مورد نیاز خود را تهیه کنند.

تاریخ دریافت: ۱۶/۶/۸۰

مآخذ

۱. نایبی، محمود. نیازسنجی اطلاعات تهران. مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، ۱۳۶۸.

- تربیت مدرس، ۱۳۷۶.
16. Gottlib, J. "Reference Service for performing Musicians Understanding and Meeting Their Needs". *Reference Librarian Issue* (1994): 47-59.
17. Potter, Hinda H. "A Study of the Huge A. Glauser School of Music Library". Dissertations Master's Research Paper, Kent State University, 1992.
۱۴. مکی‌زاده نفتی، بی‌بی‌فاطمه. "بررسی نیازهای اطلاعاتی اساتید محقق در دانشگاه شیراز". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده تحصیلات تکمیلی، دانشگاه شیراز ۱۳۷۶.
۱۵. نورمحمدی، حمزه‌علی. "مطالعه رفتارهای اطلاع‌یابی متخصصان مراکز تحقیقات مهندسی وزارت جهادسازندگی در کسب اطلاعات علمی و فنی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه